

MAKKAI ÁDÁM

Meditáció három Ungaretti-idézetre:¹ „más özönvizek galambjáról” az „ártatlan országról” és a „végtelenről”

I.

*„D'altri diluvi ascolto una columba”,
így írtad volt a XX. század hajnalán,
talán ugyanabban a lövészárokban
Santa Maria la Lunga mellett, ahol az
első világháború fiatal katonájaként²
átvirrasztottál két teljes éjszakát.
Özönvíznek tűnhetett a háború, mely
mindent elsodor.*

A galamb, mármint

*Noé eredeti galambja, a vizek apadásáról
tudósított, arról, hogy lesz újra szárazföld, és
Isten ezen ígéretének pecsétje a szívárvány.
Csakhogy mint ezt magyar kollegád, Vörösmarty,
aki előtted élt a XIX. században, megírta, az emberfaj
sárkányfog-vetemény, nincsen remény, nincsen remény,
s így más özönvizek keletkeztek elgyötört plánétánkon.
Nem is Csernobilra vagy Fukusimára gondolok itt,
inkább Hirosimára és Nagaszakira, bár ezek
csak részlegesen ölték ki emberi fajtánkat.
(Senkinek e tárgyban nincsen igaza, és nem is lehet.)
Hiszen nincsen remény... Vagy talán valahol, láthatatlanul,
mégiscsak jön majd egy új galamb, leszáll egy partravetett hajó
korhadó árbócfájára, és sosem hallott rejtjelekkel elkrúgatja, hogy
hárommilliárd év múlva az Androméda-galaktika
össze fog ütközni a Tejútrendszerrel... És akkor mi hol leszünk,
riadt kis törpe emberek? Vajon azt a világ-galambot hallottad,
kedves Giuseppe, abban a régi lövészárokban?*

II.

*„Cerco un paese innocente”— így írtad, Fratello Ungaretti,
mintha csak az ógörög Diogenész reinkarnációja lettél volna,
aki égő lámpással derült nappal róttá Athén utcáit
a „rációt” keresve. Persze sosem talált rá, hisz' ráció csak
egy-egy tudós fejében, ha él, s akkor is támadható, mint*

1 Giuseppe Ungaretti 1888. február 1-jén született az egyiptomi Alexandriában, luccai szülők gyermekeként, meghalt 1970. június 2-án mint az első nemzetközi Neustadt-díjas költő. Salvatore Quasimodóval együtt a szüszavúsággal és írásjelek elhagyásával járó „hermetizmus” követője volt hosszú ideig. Legismertebb kötete az *Allegria*.

2 Illyés Gyula szerint (személyes közlés az 1970-es PEN-konferencián, a Dublin melletti Dun Loaghair-ben) az Ungaretti név magyar eredetet sejtet. Ungaro annyi mint magyar, Ungaretto annyi mint „az a kis magyar”, Ungaretti eneknek a többszáma lehetne, vagyis „azok a kis magyarok”.

Einstein leghíresebb tétele a fény abszolút sebességéről.
 Az ókori Babilon és csatolt részei messze voltak az ártatlanságtól,
 s ha nagyot ugorva a modern Svájcra gondolnál, ahol évszázadok óta
 nem volt háború, eszedbe jut Kálvin mester, aki máglyára vettette
 Szervét Mihályt a Szent Dogma nevében. (Ne is gondoldj a modern
 Európára, Amerikára vagy az orosz birodalomra... Kolosszusok.
 De ártatlan ország? Ahol valaha is embert öltek, az ártatlan
 ország nem lehet.

III.

„M’illumino d’immenso” – állt a papírszeleten, melyet
 a zsebedben találtak a kollegáid, mikor lassacskán magadhoz tértél
 a Santa Maria la Lunga-i lövészárokban. Az olasz nap már fent
 ragyogott az égen. A fiúk nem értették, hogy miféle immenzitás,
 miféle roppant végtelen világosíthatott meg téged, de tudták rólad,
 hogy költő vagy, s ezért az egyik, kezében a tépett irkalappal, átölelte
 rogyadozó válladat, és azt súgta a füledbe, hogy ecco un nuovo poemetto
 di Ungaretti – íme egy új rövidke Ungaretti-vers.
 Soha senki ezt a te ’megvilágosodásodról’ szóló felkiáltásodat
 lefordítani más nyelvre nem tudta, talán még a nyelvedhez közel álló
 francia je m’illumine par l’immense merészkedik hozzá a legközelebb.

IV.

Aki a roppant végtelentől megvilágosodik,
 elérheti, hogy meghallja más özönvizek
 galambját, s ezáltal – akkor is, ha csak egymagában van –
 polgárává leend a világ első ártatlan országának.

V.

Ártatlan ország? Rejtelmes galamb,
 mely más özönvizekről búgna titkon,
 és megvilágosodás, Roppant Hang,
 mely hazáddá tesz mindent – otthon-itthon?
 Irodalom, mint bátor szembenézés
 a valósággal, hogy elpusztulunk,
 de azzal is, hogy milyen lesz az érzés,
 ha egy nagy vulkán torkán lecsúszunk?
 A Nap, mely a mi fővilágosítónk,
 ha szupernova lesz, mindent lenyel:
 a Merkurt, Vénuszt, Földet fel a Marsig –
 Jupiter tán marad mint főtánítónk,
 s te, ember, régen testtelen leszel
 és ártatlan, mert Isten nem haragszik.

Eszméletlen

*Józan ember itt nem érvényesül.
 Hogy is tudhatna? Álljon be a sorba,
 majd törtessen, míg elém települ.
 Pisztolya nincs, baltája, kése csorba,
 tántorog, rugdal, ferdén s merevül
 fenékre esik, mintha szél sodorta
 volna a hírhedt, nagy verseny-pokolba,
 beszélni sem tud: falsul hegedül.
 Maga elől fut? Belém menekül.
 Így lesz „szerénység”: gög. Megválaszolta.
 Mentsége tiszta, ez: rég megbecsül.
 Véreshurkát süt: nézd, megáll a torta
 a tányér szélén. Nem hívtam. Leül.
 Untatjuk egymást eszméletlenül.*

*Egymást gyötörjük eszméletlenül,
 „én” meg a „másik”, a karrierista,
 a mindentudó intim Pesti Pista,
 ki sompolyogva felém, megfeszül.
 Panaszkodik, hogy nem érvényesül.
 Hiába állt be vidoran a sorba,
 beszéde hibás, fogazata csorba,
 felállni készült, de mindig leül.
 Maximalista vagy minimalista?
 Nézzük csak: mit írt? – Majd csak kiderül?
 S hogy lehet „szerény” egy karrierista?
 Szívét künn hordja, esze van belül,
 szavait minden évszak kilúgozta,
 bár száz asztalból száz neki terül.*